

PRINS BERNHARD
CULTUURFONDS

Laudatio

Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs 2019

Muziekgebouw aan 't IJ in Amsterdam

4 november 2019

Uitgesproken door Adriana Esmeijer, directeur Prins Bernhard Cultuurfonds

De Vriendschap, De Harmonie, De Eendracht: molens hebben vaak tot de verbeelding sprekende namen, waaruit emotie of hoop doorklinkt. Als De Hollandsche Molen zelf een molen zou zijn, dan zou zij “De Toekomst” heten. Want de vereniging kenmerkt zich vanaf het prille begin door een ongekennde voortvarendheid en een doelgerichte aanpak: zoals een molenaar steeds zijn blik naar boven richt, de wolken bestudeert, de wind op zijn huid voelt, vervolgens de zeilen hijst en de wieken van zijn molen ‘op de wind’ zet.

Pioniers waren het, die in 1923 besloten De Hollandsche Molen op te richten. Onder aanvoering van de bekende natuurbeschermer Piet van Tienhoven, constateerden zij dat, - en ik citeer- , “de stelselmatige afbraak van molens tot een geestelijke en stoffelijke verarming zou leiden, die ongewenst was”.

Na honderden jaren van noeste en trouwe arbeid, aangestuurd door water en wind, verloren molens hun economische functie. Stoom en elektriciteit hadden hun intrede gedaan; en molens raakten in verval en werden gesloopt. Om dit “afgrijselijke molensterven” te stoppen, besloten de initiatiefnemers een ferme “molenstrijd” te voeren.

Aanvankelijk richtten zij het vizier op het handhaven van de economische betekenis van de molen, maar na de Tweede Wereldoorlog verlegde de vereniging haar aandacht naar het behoud van molens als historisch erfgoed en, vooral, als

werkende monumenten van bedrijf en techniek. Want hoe onmisbaar een molen als statisch sieraad in het landschap ook is, een molen is pas een tevreden en gezonde molen als de wieken draaien.

En daar zijn molenaars voor nodig. Vanuit die gedachte omarmde De Hollandsche Molen begin jaren zeventig het Gilde van Vrijwillige Molenaars. In de afgelopen decennia behaalden zo'n tweeduizend mannen en vrouwen hun molenaarsdiploma, waardoor vele molens weer kunnen malen en draaien.

Het is slechts één van de wapenfeiten. Want wát heeft De Hollandsche Molen veel voor elkaar gebokst. Een paar voorbeelden:

- De Nationale Molendag, uitgegroeid tot een geliefd evenement met dit jaar maar liefst 130.000 bezoekers.
- De Stichting Molendocumentatie, die de uitgebreide collectie boeken, foto's en tekeningen van bestaande en verdwenen molens beheert.
- Of de website "allemolens.nl", waarmee een enorme beeldbank is ontsloten.
- Verder zag Het Molenfonds voor restauratie en onderhoud het licht – broodnodig voor het stoere maar o zo kwetsbare Hollandse icoon.
- En verwierf het Nederlandse molenaarsambacht een plek op de Lijst van Immaterieel Erfgoed van Unesco, een buitengewone erkenning.
- En dan is De Hollandsche Molen ook nog eens hét molenkenniscentrum van Nederland. Belangenbehartiger van tal van regionale en lokale moleninstellingen, en een gewaardeerd adviseur, ook voor buitenlandse molenorganisaties.

Het zijn grote prestaties van een klein gezelschap, werkzaam vanuit een bescheiden pand aan de Amsterdamse Zeeburgerdijk. Je kunt er dáár niet omheen: molens op schilderijen, molens als muurdecoratie, molens op de ramen, en in elkaar geknutselde molens op archiefkasten. Het toont de onbegrensde molenliefde, waarmee zo veel is bereikt. En dat is mede te danken aan de man die het verdient vandaag met naam te worden genoemd: Leo Endedijk, Mister Molen.

Meneer Endedijk,

U ging in 1985 aan de slag als redacteur van het verenigingsblad en groeide uit tot een directeur van continuïteit en vooruitgang, van dag en nacht bereikbaar zijn, van uitstekend lobbyen bij overheden, van advisering en doeltreffende fondsenwerving. Na bijna dertig jaar droeg u in 2017 de fakkel over aan Nicole Bakker, die doortastend en zorgvuldig is voortgegaan op uw gebouwde fundament, met tal van nieuwe uitdagingen in het verschiet. Meneer Endedijk, de molens zijn u veel dank verschuldigd.

'De prijs is niet voor ons maar voor de hele molenwereld', was uw beider reactie, mevrouw Bakker en meneer Endedijk, toen we bekendmaakten dat de Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs naar úw vereniging zou gaan. Dat is een genereuze uitspraak waarmee u bestempelt hoe onontbeerlijk alle andere molenorganisaties, de molenaars en de duizenden vrijwilligers zijn.

Al deze mensen worden gedreven door iets wat de eerder genoemde Piet van Tienhoven begin jaren vijftig omschreef als: 'een eigenaardige karaktertrek en gezindheid der Nederlanders, welke ik genoemd heb een 'molenziekte', die bij talloze landgenoten wordt aangetroffen, en zelfs 'besmettelijk' kan worden genoemd'.

Molenziekte, molengekte, hoe je het ook noemt, het is er, het is inderdaad besmettelijk, en dat is maar goed ook. Want het molensterven is gestopt. Maar de molenstrijd zal voortduren. En die is bij De Hollandsche Molen in de juiste handen.

Vandaag de dag prijken er nog zo'n 1200 water- en windmolens aan de Nederlandse horizon. Levende monumenten, symbolen van onze identiteit. Zij worden onderhouden en zijn in beweging. Zij worden gekoesterd en bewonderd. Zij hebben een toekomst. En dat is de verdienste van De Hollandsche Molen. Zonder deze bezielde vereniging zou Nederland Nederland niet zijn. Dank jullie wel.

[einde laudatio]